

การควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล กรณีศึกษากฎหมายสหภาพยุโรป*

The Regulation of Digital Platform Service Businesses: A Case Study of European Union Laws

รัฐสภา จุรีมาศ¹ ภีมพล ควรสวัสดิ์² และ ธนาเสฏฐ์ เศรษฐกุลเกียรติ³

Rattasapa Chureemas, Peemapon Kwonsawad, and Thanasret Sretthakulkait

บทคัดย่อ

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลให้สื่อดิจิทัลเข้าถูกนำมาใช้ในการอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้ประกอบการหลายรายเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล (Platform Digital) ที่เป็นสื่อออนไลน์เป็นสื่อกลางในการให้บริการมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นจำนวนมาก แต่ประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่รองรับธุรกรรมในการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ที่เป็นหนึ่งในการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือกฎหมายว่าด้วยการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้หากมีการซื้อขายกันในลักษณะดังกล่าว จึงต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ที่แยกย่อยอยู่ในกฎหมายหลายฉบับในควบคุมการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ จึงอาจส่งผลให้เกิดปัญหาของกฎหมายที่อาจมีความขัดกัน ในบางบริบท จากการศึกษากฎหมายของประเทศไทยรวมถึงกฎหมายที่กำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลในสหภาพยุโรปที่มีการดำเนินการบังคับใช้ในปัจจุบันและอยู่ในระหว่างการพัฒนากฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องรับการความเปลี่ยนแปลงไปของสังคม เช่น กฎหมายอีคอมเมิร์ซของสหภาพยุโรป (EU E-Commerce Directive 2000/31/EC) กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ (EU Regulation on Platform-to Business Relation หรือ P2B) ร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (Digital Service Act) และกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล (Digital Markets Act) ซึ่งวางหลักการกำกับดูแลในรูปแบบลักษณะของกฎหมาย

*การควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล กรณีศึกษากฎหมายสหภาพยุโรป เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าในผลงานวิชาการเรื่องการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพระปกเกล้า

Regulation of Digital Platform Service Businesses: A Case Study of European Union Laws is part of an academic research project on the regulation of digital platform businesses. The project is funded by the King Prajadhipok's Institute.

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Lecturer, Bachelor of Laws program, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

²นิสิตหลักสูตรหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Bachelor's degree student in Law, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Corresponding author email: rattasapa@gs.wu.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 14 June 2023, Revised 24 September 2023, Accepted 26 September 2023

ดังกล่าวเป็นการกำกับดูแลแบบบังคับหรือที่เรียกว่ามาตรการกำกับดูแลภายหลังไม่ได้ใช้ระบบการจดทะเบียนหรือระบบอนุญาตแต่อย่างใด แต่มีลักษณะเป็นข้อกำหนดผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เข้าลักษณะเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้นั้นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมายนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าการกำกับดูแลธุรกิจหรือกิจกรรมในระบบดิจิทัลเป็นเรื่องเฉพาะที่จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาของกฎหมายที่อาจมีความขัดกันในบางบริบท จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาโดยประเมินและตรวจสอบความจำเป็นประกอบการร่างและพิจารณากฎหมายด้วยอีกประการหนึ่ง

คำสำคัญ: แพลตฟอร์มดิจิทัล กฎหมายสหภาพยุโรป กฎหมายธุรกิจ

Abstract

The advancement of digital technology has led to the increased utilization of digital media for daily life convenience and has prompted many businesses to choose digital platforms as their primary means of service delivery. This has resulted in a proliferation of digital platforms providing various services. However, Thailand currently lacks specific laws governing online transactions, especially in the context of digital platform business operations and regulations. Therefore, when conducting such online transactions, general laws stipulated in various statutes that control online commerce are relied upon, potentially leading to legal issues in certain contexts. This study examines Thai laws and the ongoing development of European Union (EU) laws regulating and overseeing digital platform businesses, such as the EU E-Commerce Directive 2000/31/EC, the EU Regulation on Platform-to-Business Relations (P2B), the draft Digital Service Act, and the Digital Markets Act, which introduce regulatory principles in the form of ex-post regulatory oversight without registration or licensing systems but rather through requirements for platform service providers to comply with certain criteria and conditions stipulated in the law. Considering these findings, the researchers suggest that regulating digital businesses or activities should be tailored to address specific needs to avoid potential legal conflicts in various contexts. In light of this, it is essential to conduct comprehensive evaluations, draft legislation, and consider legal aspects for further study.

Keywords: *Digital platform, European Union Law, Business Law*

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลให้สื่อดิจิทัลเข้าถูกนำมาใช้ในการอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจหลายรายเลือกใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล (Platform Digital) ที่เป็นสื่อออนไลน์เป็นสื่อกลางในการให้บริการมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่มีการประกอบธุรกิจให้บริการแพลตฟอร์มในประเทศไทยโดยผู้ประกอบการเป็นผู้มีสัญชาติไทยเอง หรือเป็นกรณีที่มีการประกอบธุรกิจให้บริการแพลตฟอร์มในต่างประเทศแต่ให้บริการแพลตฟอร์มในประเทศไทย จนอาจกล่าวได้ว่าบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลได้กลายเป็นส่วนที่มีความสำคัญส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย แต่ประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่รองรับธุรกรรมในการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ที่เป็นหนึ่งในการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือกฎหมายว่าด้วยการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้หากมีการซื้อขายกันในลักษณะดังกล่าว จึงต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ที่แยกย่อยอยู่ในกฎหมายหลายฉบับในควบคุมการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ จึงอาจส่งผลให้เกิดปัญหาของกฎหมายที่อาจมีความขัดกันในบางบริบท ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวและมีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทบทวนกฎหมายของประเทศไทยที่ใช้บังคับกับกรณีของธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาหลักการควบคุมการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลในต่างประเทศที่อาจส่งต่อการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลในประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะให้ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นการเฉพาะรวมถึงหลักเกณฑ์ในการกำกับดูแลที่เป็นสากล

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษามุ่งเน้นแนวคิดและทฤษฎีของการควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล และรวบรวมข้อมูลกฎหมายต่างประเทศที่มีการดำเนินการในการออกกฎหมายเพื่อกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งมุ่งศึกษากฎหมายที่กำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลในสหภาพยุโรปที่มีการดำเนินการบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันและอยู่ในระหว่างการพัฒนากฎหมายเพื่อให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม เช่น EU E-Commerce Directive 2000/31/EC หรือ EU Regulation on Platform-to business relation หรือ P2B Regulation รวมถึง Proposal for a Digital Service Act และกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล Regulation of The European Parliament and of The Council on Contestable and Fair Markets in The Digital Sector (Digital Markets Act) ตลอดจนศึกษาถึงกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีการบังคับใช้ในปัจจุบันหรือกำลังอยู่ระหว่างการพัฒนา เช่น ร่างพระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. เพื่อนำเสนอความเป็นไปได้ในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยในการกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเอกสารทางวิชาการฉบับนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการวิจัยจากเอกสาร ที่ค้นคว้ารวบรวมจากหนังสือ ตำรา วารสารทางกฎหมาย บทความทางวิชาการจากวารสารทางวิชาการต่าง ๆ คำพิพากษาศาล หนังสือพิมพ์ รายงานการวิจัย ผลงานการศึกษาวิจัยของนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยานิพนธ์ รวมถึงข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งข้อมูลภายในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับ การควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลโดยเฉพาะกฎหมายของสหภาพยุโรปที่มีการ ดำเนินการบังคับใช้ในปัจจุบันและอยู่ในระหว่างการพัฒนากฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับความ เปลี่ยนแปลงไปของสังคม เช่น EU E-Commerce Directive 2000/31/EC หรือ EU Regulation on Platform-to business relation หรือ P2B Regulation รวมถึง Proposal for a Digital Service Act และกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act)

ลักษณะของธุรกิจแพลตฟอร์ม

การซื้อขายในปัจจุบันที่พัฒนามาจากระบบการใช้เงินเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน โดยจะ ใช้ระบบการให้ความเชื่อถือกันโดยผู้ขาย จะให้ผู้ซื้อได้รับสินค้าก่อน แล้วชำระเงินในภายหลังตาม เงื่อนไขที่ตกลงกัน ระบบนี้เรียกว่า ระบบเครดิต (Credit System) ซึ่งในปัจจุบันมีบทบาทมากสำหรับ การค้าขายทำให้การค้าคล่องตัวและผู้บริโภคยังปลอดภัยไม่ต้องพกเงินสดติดตัวโดยตลาดในปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีจึงเกิดการซื้อขายผ่านทางออนไลน์ หรือ โปรแกรมประยุกต์ (Application) การซื้อขายรูปแบบนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในเรื่องการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ หรือใช้ชำระหนี้ ในประเทศตามตัวบทกฎหมายในปัจจุบัน (วรลักษณ์ หิมะกลัส. 2560)

ทั้งนี้รูปแบบการค้าของโลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งรูปแบบการค้าสามารถแบ่งออก ได้เป็น 3 ยุค (กรกรณ์ย์ ชิวตระกูลพงษ์ และคณะ. 2565)

ยุคแรก คือ ประเทศที่พัฒนาแล้วย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่กำลังพัฒนาที่อยู่ใกล้เคียงกัน

ยุคที่สอง เกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งการติดต่อสื่อสาร ไอที และคอมพิวเตอร์ ทำให้เกิดการแบ่งแยกขั้นตอนไปดำเนินการผลิตในประเทศต่าง ๆ

ยุคที่สาม เป็นยุคที่เทคโนโลยีพัฒนาขึ้นอย่างมาก ซึ่งมีผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และรูปแบบการค้า เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้น ทั้งระบบปฏิบัติการต่าง ๆ รวมถึงสิ่ง อำนวยความสะดวก

แพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดการของธุรกิจแบบใหม่ผ่านเทคโนโลยี สารสนเทศ(Asadullah, Faik, & Kankanhalli. 2018)ซึ่งช่วยขยายการจัดการธุรกิจสมัยใหม่โดยเฉพาะ การลดต้นทุนต่าง ๆ ในการประกอบธุรกิจที่อาศัยความสามารถผ่านระบบปฏิบัติการของแพลตฟอร์ม (Pagani, M. 2013) เช่น แพลตฟอร์ม TripAdvisor และ Expedia ที่รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเดินทาง ที่พักอาศัย สถานที่ท่องเที่ยว จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาไว้ในแพลตฟอร์มเดียวทำให้ สามารถลดต้นทุนในการค้นหาข้อมูลผ่านการใช้บริการของแพลตฟอร์มตัวกลาง (Tiwana, Konsynski, & Bush. 2010) รวมถึงช่วยในการจัดการและประสานงานต่าง ๆ ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยี

ของผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียและสร้างความสะดวกในการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม (Boudreau. 2010)

การนำแพลตฟอร์มมาใช้กับการประกอบธุรกิจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจัยในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการในหลายมิติ กล่าวคือ การมุ่งเน้นส่งเสริมการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางดิจิทัลการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ทั้งผู้บริโภค ผู้ผลิต และผู้ให้บริการ ซึ่งสร้างมูลค่าให้กับธุรกิจที่นำรูปแบบธุรกิจแพลตฟอร์มมาใช้เพื่อขยายโอกาสทางธุรกิจให้มีมากขึ้น รวมถึงเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคโดยตรงและสามารถสร้างโอกาสของผู้ผลิตให้เข้าสู่อุตสาหกรรมการผลิตได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามมิติที่สำคัญของการนำระบบธุรกิจแพลตฟอร์มมาปรับใช้นั้น ต้องคำนึงถึงการกำกับดูแล หรือ ควบคุม กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งผู้บริโภค ผู้ผลิต ผู้ให้บริการ เพื่อให้เกิดภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมในการดำเนินธุรกิจให้ปลอดภัยและมีความเป็นธรรมทางการค้า (ดารารพร ธิระวัฒน์. 2559) ลักษณะการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนการควบคุมทรัพยากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นการเข้าจัดการทรัพยากรข้อมูลทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดการจัดการอย่างเหมาะสม รวมถึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคโดยตรงผ่านรูปแบบของการให้บริการแพลตฟอร์ม และเปลี่ยนเป้าหมายเฉพาะแต่ลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการมุ่งเน้นในการใช้ข้อมูลทางสารสนเทศเพื่อดำเนินการจัดการข้อมูลบนพื้นที่ดิจิทัล (พรธรวดี เลิศลุมพลีพันธ์. 2563)

ในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวันมากขึ้น วิถีชีวิตของคนจึงเปลี่ยนไปทำให้มีผู้ให้บริการแพลตฟอร์มมากขึ้นจึงเกิดลักษณะธุรกิจแพลตฟอร์มที่หลากหลายโดยการใช้บริการแพลตฟอร์มในปัจจุบันเป็นเรื่องของการซื้อขายกันทางแพลตฟอร์มขายของออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ให้บริการค้นหาข้อมูล โซเชียลมีเดีย มัลติมีเดีย จองสถานที่พัก หรือการบริการขนส่ง จึงทำให้เกิดประเด็นการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการดำเนินธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เช่น การใช้อัลกอริทึมในการบิดเบือนข้อมูล การนำข้อมูลส่วนตัวไปใช้โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของมาก่อน ดังนั้น ระหว่างผู้ประกอบการบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการแพลตฟอร์ม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้มากำกับดูแล

กฎหมายของสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์ม

ประเทศไทยในปัจจุบันนั้นยังไม่มีกฎหมายที่รองรับธุรกรรมในการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์หรือกฎหมายว่าด้วยการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์ม โดยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าในประเทศไทยเองประชาชนมีจำนวนในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์มากยิ่งขึ้นในทุก ๆ ปี ทำให้ผู้ใช้บริการที่ประสบปัญหาจากการใช้งานแพลตฟอร์มก็มีจำนวนมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้หากมีการใช้งานแพลตฟอร์มในลักษณะดังกล่าว จึงต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ที่ควบคุมเป็นกรณีไป

แต่เมื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มในต่างประเทศแล้วจะเห็นว่าสหภาพยุโรปได้เล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยเฉพาะแพลตฟอร์มที่มีขนาดใหญ่ เช่น Facebook Google Instagram และ Twitter เห็นว่ากฎหมายเดิมที่มีอยู่นั้นไม่ครอบคลุมถึงการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากก่อนที่สหภาพยุโรปจะริเริ่มการร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (Digital Service Act, DSA) ในอดีตสหภาพยุโรปนั้นใช้กฎหมายอีคอมเมิร์ซ EU E-Commerce Directive 2000/31/EC ในการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์ม

มาก่อน ซึ่งถูกนำมาใช้ในปี พ.ศ. 2543 ที่เป็นกรอบกฎหมายหลักสำหรับการให้บริการดิจิทัลในสหภาพยุโรปที่เป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับการควบคุมบริการดิจิทัลในตลาดของยุโรป

1. กฎหมายอีคอมเมิร์ซ (EU E-Commerce Directive 2000/31/EC)

กฎหมายอีคอมเมิร์ซ EU E-Commerce Directive 2000/31/EC เป็นกฎหมายในการวางระบบการกำกับดูแลแพลตฟอร์มออนไลน์แบบบังคับหรือที่เรียกว่ามาตรการกำกับดูแลภายหลัง ซึ่งเป็นข้อกำหนดผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เข้าลักษณะเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมาย ในกรณีที่แพลตฟอร์มดิจิทัลมีลักษณะการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล เช่น แพลตฟอร์ม Social Media จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ หรือถ้ามีการขายสินค้าหรือให้บริการแก่ผู้บริโภค อาจจะต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค หรือกฎหมายการแข่งขันทางการค้า (กรณี อรรถเนติ. 2563)

1.1 การกำกับดูแลของกฎหมายอีคอมเมิร์ซ (EU E-Commerce Directive 2000/31/EC)

กฎหมายอีคอมเมิร์ซมีหน้าที่กำกับดูแลในเรื่องของการกำกับบริการข้อมูลออนไลน์ของผู้ให้บริการ โดยจะเป็นการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางออนไลน์ และเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ แต่กฎหมายอีคอมเมิร์ซนี้ไม่ได้มีการควบคุมเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะเป็นการพิเศษ เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมีลักษณะการควบคุมการบริการข้อมูลในทางออนไลน์ในภาพรวมหลายประการ อย่างไรก็ตาม กฎหมายนี้ไม่ได้เป็นการบังคับให้ประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรปต้องใช้กฎหมายนี้เพียงกฎหมายเดียว ประเทศสมาชิกอื่น ๆ สามารถกำหนดมาตรการควบคุมผู้ให้บริการได้เป็นการเฉพาะ รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายอื่นภายในประเทศนั้น ๆ

ด้วยเหตุนี้ ผู้ให้บริการตามกฎหมายฉบับนี้จึงมีหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นผู้ดูแลทางเข้าทางออกของข้อมูลของอินเทอร์เน็ตภายในสหภาพยุโรป และมีการแบ่งลักษณะของผู้ให้บริการออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ Mere conduit (มาตรา 12) Caching (มาตรา 13) และ Hosting (มาตรา 14) ซึ่งผู้ให้บริการเหล่านี้มีบทบาทในการพิจารณาเนื้อหาทางออนไลน์ภายใต้แพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ เช่น การคุกคามทางออนไลน์ การล่วงละเมิดทางออนไลน์

1.2 การกำหนดความรับผิดและข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ให้บริการตามกฎหมายอีคอมเมิร์ซ (EU E-Commerce Directive 2000/31/EC)

กฎหมายอีคอมเมิร์ซมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบกฎหมายร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกภายในสหภาพยุโรป และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการในสหภาพยุโรป รวมทั้งมีการกำหนดความรับผิดและข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ให้บริการ มาตรการในการควบคุมเนื้อหาที่ผิดกฎหมายและเนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อสังคม ซึ่งในมาตรา 12-15 ของกฎหมายอีคอมเมิร์ซ ได้ระบุถึงลักษณะของความรับผิดของผู้ให้บริการและข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ ว่าผู้ให้บริการจะต้องรับผิดอย่างไร เพราะเหตุใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ผู้ให้บริการอาจต้องรับผิดสำหรับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริการ แต่ในขณะเดียวกันผู้ให้บริการก็อาจสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องการยกเว้นจากความรับผิดเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายที่จัดเก็บหรือส่งผ่านแพลตฟอร์มได้ หากการบริการดังกล่าวอยู่ภายใต้มาตรการที่กฎหมายระบุไว้โดยสามารถแยกได้ตามประเภทของการให้บริการ (รัฐสภา จูริมาศ. 2564)

ตารางที่ 1: ข้อมูลที่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย

ข้อมูล	ผิดกฎหมาย	เป็นอันตราย	ต่อต้านสังคม
ตัวอย่าง	เนื้อหาเกี่ยวกับการก่อการร้าย การล่วงละเมิดทางเพศเด็ก การคุกคามของความรุนแรง การละเมิดสิทธิในทรัพย์สิน ทางปัญญา	เนื้อหาที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่ไม่เหมาะสมกับเด็ก หรือเนื้อหาที่ส่งเสริม ความรุนแรง หรือการทำร้าย ตนเองและการกลั่นแกล้ง ทางอินเทอร์เน็ต	เนื้อหาที่เป็นการใช้ ถ้อยคำไม่เหมาะสม หยาบคาย รบกวนหรือ ทำให้เข้าใจผิด
มาตราในการควบคุม	ควบคุมโดยกฎหมายอาญา และกฎหมายแพ่งและ คำสั่งอัยการสหรัฐฯ	อยู่ภายใต้ข้อกำหนด ในการให้บริการ	อยู่ภายใต้ข้อกำหนด ในการให้บริการ

2. กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ (EU Regulation on Platform-to Business Relation หรือ P2B Regulation)

กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นกฎหมายเฉพาะฉบับแรกของสหภาพยุโรปที่ใช้ในการกำกับดูแลแพลตฟอร์ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ยุติธรรมและโปร่งใสสำหรับผู้ประกอบธุรกิจของแพลตฟอร์มออนไลน์

โดยขอบอำนาจของกฎหมายนี้บังคับใช้กับทุกแพลตฟอร์มออนไลน์ไม่ว่าจะเป็น แพลตฟอร์มเครื่องมือการค้าออนไลน์ที่ให้บริการกับผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งไม่ว่าแพลตฟอร์มจะมีสถานที่ตั้งอยู่ที่ใด แต่หากมีการให้บริการแก่ผู้ประกอบธุรกิจภายในสหภาพยุโรปผู้ให้บริการก็จะมีภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายนี้ และไม่ว่าผู้ประกอบธุรกิจจะมีสถานที่ตั้งทำการหลักอยู่นอกสหภาพยุโรปก็ตาม แต่หากผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวมีการให้สินค้าหรือบริการซึ่งให้บริการภายใต้สหภาพยุโรปก็จำเป็นต้องผูกพันตามกฎหมายนี้เช่นกัน เช่น เว็บไซต์อีคอมเมิร์ซ เว็บไซต์เปรียบเทียบราคา และเครื่องมือค้นหาออนไลน์ ผู้ให้บริการตัวกลางออนไลน์ทั้งหมด Amazon, Google, Facebook เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อสังเกตบางประการว่าลักษณะของกฎหมายดังกล่าวเป็นการกำกับดูแลแบบบังคับหรือที่เรียกว่ามาตรการกำกับดูแลภายหลังไม่ได้ใช้ระบบการจดทะเบียนหรือระบบอนุญาตแต่อย่างใด แต่มีลักษณะเป็นข้อกำหนดผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เข้าลักษณะเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ นั้นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมายนั้น อันเป็นการกำหนดธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์รายนั้น ๆ ไป หากการบริการดังกล่าวอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามที่กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ (EU Regulation on Platform-to Business Relation หรือ P2B Regulation) ที่กำหนดไว้ในประเภะนั้น ธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ฉบับนี้ ทั้งนี้ระเบียบนี้จะไม่กระทบต่อกฎหมายแพ่งในประเทศของรัฐสมาชิก โดยเฉพาะกฎหมายสัญญา เช่น การบอกเลิกสัญญา เป็นต้น

2.1 การกำกับดูแลของกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ (EU Regulation on Platform-to Business Relation หรือ P2B Regulation)

กฎหมายนี้มีลักษณะขอบเขตของการกำกับควบคุมที่มุ่งเน้นการกำกับดูแลแพลตฟอร์มที่มีลักษณะสำคัญของบริการในรูปแบบของการให้บริการในลักษณะสื่อกลางหรือที่เรียกว่าผู้ให้บริการตัวกลางอินเทอร์เน็ตแก่ทั้งผู้ใช้บริการ ที่มีภาระผูกพันกำหนดโดยระเบียบ P2B บนแพลตฟอร์มดิจิทัล มีการควบคุมอยู่ด้วยกันหลายประการ (Debandt, 2019) เช่น การเพิ่มมาตรการความโปร่งใสที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดและเงื่อนไขสำหรับผู้ใช้งานทางธุรกิจของแพลตฟอร์มออนไลน์ ภาระหน้าที่ในการให้คำชี้แจงและเหตุผลโดยละเอียดสำหรับการตัดสินใจระงับหรือยุติบัญชีของผู้ประกอบธุรกิจ ภาระผูกพันสำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เป็นผู้ขายสินค้า ภาระหน้าที่สำหรับแพลตฟอร์มในการอธิบายการเข้าถึงต่อผู้ประกอบธุรกิจต่อข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลอื่น ๆ ผ่านการให้บริการของแพลตฟอร์ม ภาระผูกพันในการจัดตั้งระบบการจัดการข้อร้องเรียนภายในที่มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในการระงับข้อพิพาทนอกศาล การห้ามการกระทำที่ไม่เป็นธรรมบางอย่างของแพลตฟอร์ม เช่น การระงับ การยกเลิก หรือการจำกัดบัญชีโดยไม่มีเหตุผลที่ชัดเจน เช่นเดียวกับการไม่แจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดและเงื่อนไข เป็นต้น

โดยระเบียบ P2B ดังกล่าวมีลักษณะที่ใช้กับทุกแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ให้บริการแก่ผู้ประกอบธุรกิจในสหภาพยุโรป โดยไม่คำนึงถึงตำแหน่งที่ตั้งของแพลตฟอร์มในความเป็นจริง หากผู้ใช้งานหรือผู้ประกอบธุรกิจจัดตั้งขึ้นหรืออาศัยอยู่ในสหภาพยุโรปและใช้แพลตฟอร์มเพื่อเสนอสินค้าและบริการแก่ผู้บริโภคในสหภาพยุโรป แพลตฟอร์มดังกล่าวจะถูกกำกับดูแลโดยระเบียบ P2B (Dacbeachcroft, 2020)

อย่างไรก็ตามข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับระเบียบ P2B กับความสัมพันธ์ในกฎหมายอื่นเนื่องจากระเบียบ P2B มีผลบังคับใช้เพิ่มเติมจากกฎหมายประเทศสมาชิกหรือกฎหมายสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายสัญญา กฎหมายการแข่งขัน กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม เป็นต้น ในบางกรณีอาจต้องมีการวิเคราะห์เกี่ยวกับกฎหมายอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อกำหนดว่าระเบียบ P2B สามารถใช้ได้ขอบเขตใด เช่น กฎหมายสัญญา จะได้รับผลกระทบจากกฎระเบียบ P2B หรือไม่

3. ร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (Proposal of a Digital Service Act (DSA))

ภายหลังจากการนำกฎหมายอีคอมเมิร์ซ(EUE-Commerce Directive 2000/31/EC)มาใช้จนถึงปัจจุบัน การบริการในลักษณะดิจิทัลมีการพัฒนาและสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น ในขณะที่เกี่ยวกับการใช้บริการเหล่านี้ได้กลายเป็นที่มาของปัญหาหรือความเสี่ยงรูปแบบใหม่ ทั้งต่อสังคมโดยรวมและบุคคลที่ใช้บริการดังกล่าว อันจะเห็นได้ชัดเจนในช่วงวิกฤตการณ์โควิด-19 ที่ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกด้านของชีวิตสมัยใหม่ คณะกรรมาธิการของสหภาพยุโรปจึงเห็นถึงความสำคัญที่จะปรับปรุงกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบและภาระผูกพันของผู้ให้บริการดิจิทัลและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการบริการแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อลดช่องว่างของกฎหมายอีคอมเมิร์ซ (EU E-Commerce Directive 2000/31/EC) หรือก็คือร่างกฎหมายบริการดิจิทัล Digital Services Act (DSA) โดยมีเป้าหมายเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนมากขึ้นอันเกี่ยวกับความปลอดภัยและการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ใช้บริการทุกคน การกำหนดมาตรการตอบโต้เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย

ทางออนไลน์ รวมถึงสินค้าและการบริการที่ผิดกฎหมาย การกำหนดภาระหน้าที่สำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ในการติดตามผู้ขาย การสร้างกรอบความโปร่งใสสำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ว่าธุรกิจจะมีการแข่งขันที่เท่าเทียมกัน และความรับผิดชอบผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลข้อมูล เป็นการเฉพาะแทนข้อบังคับกฎหมายอีคอมเมิร์ซที่ยังบังคับใช้อยู่

3.1 การกำกับดูแลของร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA)

ร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) กำหนดว่าบริการดิจิทัลนั้นครอบคลุมการบริการหลายประการไม่ว่าจะเป็นบริการออนไลน์ขนาดใหญ่ตั้งแต่เว็บไซต์ธรรมดาไปจนถึงการบริการโครงสร้างทางอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มดิจิทัล ยกตัวอย่างเช่น ตลาดออนไลน์ แพลตฟอร์มแบ่งปันเนื้อหา แอปสตรีมมิงแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวออนไลน์ แพลตฟอร์มที่พัก ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ผู้รับจดทะเบียนโดเมน บริการคลาวด์ เว็บไซต์ตั้ง แพลตฟอร์มเศรษฐกิจความร่วมมือ และแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ

ดังนั้น การบริการดิจิทัลทั้งหมดที่ดำเนินธุรกิจภายในสหภาพยุโรปต้องอยู่ภายใต้กฎหมายบริการดิจิทัลไม่ว่าธุรกิจจะก่อตั้งขึ้นที่ใด แต่อย่างไรก็ดี ร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) ดังกล่าว ไม่ได้กำหนดวิธีการควบคุมในลักษณะขึ้นทะเบียนหรือระบบการขออนุญาตเป็นการเฉพาะ แต่เป็นการกำหนดธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์รายนั้น ๆ ไป หากการบริการดังกล่าวอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามที่ร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) กำหนดไว้ธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลจะต้องปฏิบัติตามร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) ฉบับนี้ โดยแพลตฟอร์มดิจิทัลในลักษณะทั่วไปจะมีลักษณะในรูปแบบผู้ให้บริการในลักษณะโฮสติ้ง (hosting) ตามมาตรา 2(d) ที่ได้ทำตามคำขอของผู้รับบริการ โดยจัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลไปยังสาธารณะเพื่อวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้³ นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดคำนิยามของอุปกรณ์เชื่อมต่อการบริการแพลตฟอร์มออนไลน์ (Online Interface) ให้หมายถึงซอฟต์แวร์ใด ๆ รวมถึงเว็บไซต์หรือส่วนหนึ่งของเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน รวมถึงแอปพลิเคชันมือถือ⁴ อีกทั้งคำว่า “ผู้ค้า” ที่อยู่ในการบริการแพลตฟอร์มนั้น หมายถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลใด ๆ โดยไม่คำนึงถึงว่าเป็นกิจการส่วนตัวหรือสาธารณะ รวมถึงการกระทำผ่านบุคคลที่ได้กระทำการแทนในชื่อของเจ้าของกิจการ เพื่อวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการค้าหรือธุรกิจ⁵

ข้อสังเกต แพลตฟอร์มออนไลน์ที่เข้าลักษณะของแพลตฟอร์มออนไลน์ขนาดใหญ่คือ แพลตฟอร์มออนไลน์ที่ให้บริการแก่ผู้รับบริการโดยมีการใช้งานเฉลี่ยต่อเดือนในสหภาพเท่ากับหรือสูงกว่า 45 ล้านคน ซึ่งคำนวณตามวิธีการที่กำหนดของคณะกรรมการ ซึ่งผู้ประสานงานบริการดิจิทัลของสถานประกอบการต้องตรวจสอบอย่างน้อยทุก ๆ 6 เดือนว่าจำนวนผู้รับบริการที่ใช้งานรายเดือนโดยเฉลี่ยในแพลตฟอร์มออนไลน์ของตนเท่ากับหรือสูงกว่า 45 ล้านคน⁶

³Article 2 (h), REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC.

⁴Article 2 (k), REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC

⁵Article 2 (e), REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC

⁶Article 25, REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market for Digital

จากข้างต้น จึงจะเห็นได้ว่าลักษณะดังกล่าวเป็นการกำกับดูแลแบบบังคับหรือที่เรียกว่า มาตรการกำกับดูแลภายหลังซึ่งเป็นข้อกำหนดให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เข้าลักษณะเงื่อนไขตามที่ กำหนดไว้นั้นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมาย

อย่างไรก็ดี กฎหมายเกี่ยวกับการบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลของสหภาพยุโรป⁷ เกิดขึ้น จากหลักการปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการในทางออนไลน์ เพื่อให้เกิดความ โปร่งใส ความยุติธรรมเพื่อสร้างการแข่งขันที่เท่าเทียมกันสำหรับธุรกิจ และการกำหนดความรับผิด สำหรับผู้ให้บริการดิจิทัล ด้วยเหตุนี้สหภาพยุโรปจึงเห็นถึงความจำเป็นในการให้ความชัดเจนทาง กฎหมายสำหรับแพลตฟอร์มดิจิทัลและผู้ให้บริการในการเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานอันเนื่องมาจากการ พัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการที่ผู้ใช้บริการเรียกร้องให้มีการออกกฎหมายที่สอดคล้อง เพื่อจัดการกับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายในทางออนไลน์ การควบคุมเนื้อหา และการกำหนดความรับผิดชอบ ที่ชัดเจนสำหรับแพลตฟอร์มต่อหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) ในประเด็นของการกำหนดหลักการควบคุมของการบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ไม่ว่าจะทั้งด้านแพลตฟอร์ม ดิจิทัล โซเชียลเน็ตเวิร์ก แพลตฟอร์มแบ่งปันเนื้อหา แอปพลิเคชัน และแพลตฟอร์มการเดินทางและ ที่พักออนไลน์ ร่างกฎหมายนี้ไม่ได้มีการควบคุมเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะเป็นการพิเศษ เนื่องจาก กฎหมายดังกล่าวมีลักษณะการควบคุมแพลตฟอร์มดิจิทัลในภาพรวมหลายประการ เช่น การควบคุม เนื้อหาที่ผิดกฎหมาย การควบคุมความรับผิดและข้อยกเว้นความรับผิดของแพลตฟอร์มดิจิทัล การควบคุมสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือของปลอม การควบคุมแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีต่อผู้ค้าในแพลตฟอร์ม ดิจิทัลของตน การควบคุมในการรายงานความโปร่งใสสำหรับผู้ให้บริการตัวกลาง ระบบจัดการเรื่อง ร้องเรียนภายใน การระงับข้อพิพาทนอกศาล เขตอำนาจศาล ผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายและ ผู้ประสานงาน บทลงโทษ เป็นต้น โดยจะครอบคลุมแพลตฟอร์มดิจิทัลทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็ก หรือขนาดใหญ่

4. กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล (Regulation of The European Parliament And of The Council on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act))

การบริการในรูปแบบดิจิทัลได้นำประโยชน์เชิงนวัตกรรมที่สำคัญมาสู่ผู้ใช้บริการและมีส่วน สนับสนุนตลาดภายในสหภาพยุโรปด้วยการเปิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ และอำนวยความสะดวกใน การซื้อขายข้ามพรมแดนในปัจจุบัน การบริการดิจิทัลเหล่านี้ครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึง การบริการของผู้ให้บริการตัวกลางออนไลน์ (Gatekeepers) เช่น ตลาดออนไลน์ เครื่องมือค้นหา ออนไลน์ ระบบปฏิบัติการ หรือร้านค้าแอปพลิเคชันซอฟต์แวร์ ด้วยเหตุนี้ Gatekeepers จึงมีบทบาท หน้าที่สำคัญที่เป็นตัวกลางในการทำธุรกรรมส่วนใหญ่ระหว่างผู้ใช้บริการและผู้ใช้งานทางธุรกิจ

⁷Article 1, REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC

ดังนั้น สภายุโรปจึงได้มีการประกาศใช้กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้ และยุติธรรมในภาคดิจิทัล (Regulation of The European Parliament And of The Council on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act)) โดยมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางกฎหมายของตลาดภายในสหภาพยุโรปในส่วนที่เกี่ยวกับการเสนอขายสินค้าหรือการบริการผ่านช่องทางบริการออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีผู้ให้บริการทางดิจิทัลขนาดใหญ่ โดยมี Gatekeeper อยู่ในตลาด แต่ก็ยังคงมีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมต่อผู้ให้บริการรายย่อยด้วย (กรณี อรรถเนติ. 2563)

4.1 กำกับดูแลของกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล (Regulation of The European Parliament And of The Council on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act))

กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยตลาดที่แข่งขันได้และยุติธรรมในภาคดิจิทัล (Digital Markets Act) มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางกฎหมายของตลาดภายในสหภาพยุโรปในส่วนที่เกี่ยวกับการเสนอและสินค้าหรือบริการผ่านช่องทางบริการออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า แต่เป็นส่วนหนึ่งของกรอบการทำงานของกฎหมายกำกับดูแลของสหภาพยุโรป กฎหมายดังกล่าวจึงมีแนวทางการกำกับดูแลสองขั้นตอนที่สำคัญ คือ ประการแรก Digital Markets Act จะกำหนดเกณฑ์ข้อบังคับเกี่ยวกับ “Gatekeepers” ประการที่สอง Digital Markets Act จะกำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะสำหรับ “บริการแพลตฟอร์มหลัก” ของ “Gatekeepers” อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์ดังกล่าวไม่ได้ใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลทุกราย หากกล่าวโดยสรุปขอบเขตการกำกับควบคุมของ Digital Markets Act จะมีลักษณะเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาขององค์กรกำกับดูแลเพื่อระบุว่าเป็น Gatekeeper หรือไม่ ซึ่งแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เป็น “แพลตฟอร์มดิจิทัลหลัก (Core Platform Services)” กฎหมายกำหนดว่ามีอยู่ด้วยกัน 10 ลักษณะ ได้แก่ Online intermediation services (e.g., online marketplaces), Online search engines, Online social networking services, Video-sharing platform services, Number-independent interpersonal communication services (e.g., messengers), Operating systems, Web browsers, Virtual assistants, Cloud computing services, Online advertising services ดังนั้น Gatekeepers ตามกฎหมายฉบับนี้จึงมีหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นผู้ให้บริการที่เป็นประตูสู่ข้อมูลข่าวสาร Digital Markets Act จึงกำหนดกรอบการทำงานหรือภาระผูกพันที่เฉพาะเจาะจง และในกรณีการใช้งานกฎหมายนี้ภาระหน้าที่เหล่านั้นจะดำเนินการด้วยตนเอง กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องกำกับดูแลโดยหน่วยงานใด ๆ

ผลการบังคับใช้กฎหมาย

1. ผลการบังคับใช้กฎหมายของ EU E-Commerce Directive 2000/31/EC

กรณีตัวอย่างของการบังคับใช้กฎหมายอีคอมเมิร์ซ EU E-Commerce Directive 2000/31/EC ต่อเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต การตรวจสอบและคำสั่งห้าม ในกรณีศึกษา CJEU 3 October 2019, C-18/18, ECLI:EU:C:2019:821 (Glawischnig-Piesczek/Facebook. 2019) Eva Glawischnig-Piesczek เป็นสมาชิกสภาแห่งชาติในออสเตรีย ซึ่งเป็นประธานของพรรครัฐสภา ‘The Greens’ และโฆษกกรรมาธิการกลางของพรรค โดยมีผู้ใช้ Facebook ได้โพสต์ความคิดเห็น

ที่เป็นอันตรายต่อชื่อเสียงของ Glawischnig-Piesczek ด้วยเหตุนี้ Glawischnig-Piesczek จึงได้สั่งให้ Facebook ลบความคิดเห็นดังกล่าว รวมถึงข้อมูลว่าหาอื่น ๆ ที่เหมือนกันและ/หรือเนื้อหาที่เทียบเท่า อย่างไรก็ตาม Facebook นั้นไม่ยอมลบความคิดเห็นรวมถึงข้อมูลว่าหาอื่น ๆ ที่เหมือนกันและ/หรือเนื้อหาที่เทียบเท่า (Judgment of the Court In Case , C-18/18. 2019).

กรณีศึกษาของศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (CJEU) เมื่อวันที่ 9 July 2020 C-264/19, ECLI:EU:C:2020:542 (Constantin Film Verleih/YouTube. 2020) ระบุว่า Constantin Film Verleih ถือเป็นผู้จัดจำหน่ายภาพยนตร์สัญชาติเยอรมันและถือเอกสิทธิ์ในภาพยนตร์สองเรื่อง ในช่วงปี 2013 และ 2014 ผลงานเหล่านี้ถูกอัปโหลดไปยัง YouTube โดยไม่ได้รับอนุญาตและมีผู้เข้าชมคลิปพิพาทดังกล่าวจำนวนหลายหมื่นครั้ง Constantin Film Verleih เรียกร้องให้ YouTube และบริษัทแม่ของ Google ต้องให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการที่อัปโหลดภาพยนตร์เหล่านั้น แต่ภายหลังจากการเพิกเฉยต่อคำร้องเรียนดังกล่าว Constantin Film Verleih ได้เริ่มกระบวนการพิจารณาคดีในศาล โดยอ้างว่า YouTube และ Google จำเป็นต้องให้หมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่อีเมล และที่อยู่ IP ของผู้ใช้ที่เกี่ยวข้องแต่ละรายตามที่ร้องขอ คำพิพากษาของศาล CJEU ได้อธิบายว่า ขึ้นอยู่กับการตีความมาตรา 8 วรรค 2 ภายใต้ a) ของคำสั่งบังคับใช้ (Directive 2004/48) จะเป็นการอธิบายได้ว่าข้อมูลประเภทนี้อยู่ภายใต้ขอบเขตของบทบัญญัติดังกล่าวหรือไม่ อย่างไรก็ตาม CJEU ปฏิบัติตามข้อสรุปของ Advocate-General และระบุว่าคำว่า “ที่อยู่” ไม่รวมที่อยู่อีเมลและหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ใช้และที่อยู่ IP ที่ใช้ในการอัปโหลดไฟล์ ศาลจึงคำนึงถึงความหมายตามปกติของคำว่า “ที่อยู่” และวัตถุประสงค์ทั่วไปของคำสั่ง สรุปได้ว่าผู้ถือสิทธิ์อาจต้องการให้ผู้ประกอบการระบุที่อยู่ทางไปรษณีย์ของผู้ใช้บริการที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่ใช่ที่อยู่อีเมลของผู้ใช้บริการ (Judgment of the Court In Case C-264/19.2020)

2. ผลการบังคับใช้กฎหมายของ EU Regulation on Platform-to Business Relation หรือ P2B Regulation

ประเด็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มออนไลน์ (EU Regulation on Platform-to business relation หรือ P2B Regulation) ตามที่อธิบายไว้ข้างต้น ในแต่ละประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปจะต้องกำหนดหรือตัดสินใจว่าจะรับประกันการปฏิบัติตามระเบียบ P2B นี้อย่างไร ทำให้มีความแตกต่างที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือบังคับใช้ที่ดำเนินการโดยสมาชิกสหภาพยุโรป ตัวอย่างเช่น (Lovells. n.d.)

ประเทศสเปน: กำหนดว่าการที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ P2B อาจถูกปรับสูงสุด 150,000 ยูโร นอกจากนี้ ผู้ประกอบธุรกิจอาจยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งที่เกี่ยวข้องเพื่อขอให้มีการบังคับใช้หรือค่าชดเชยในกรณีที่เกิดความเสียหาย

ประเทศฝรั่งเศส: กำหนดว่าการที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ P2B อาจต้องเสียค่าปรับทางแพ่งไม่เกิน 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

- 1) ปรับ 5,000,000 ยูโร
- 2) ปรับสามเท่าของจำนวนเงินที่ไม่ได้รับ
- 3) ปรับ 5% ของมูลค่าการซื้อขายไม่รวมภาษีที่เกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส

นอกจากนี้ กระทรวงเศรษฐกิจของประเทศฝรั่งเศสมีอำนาจเพิ่มเติมในกรณีที่มีการละเมิดพันธกรณี P2B ตัวอย่างเช่น บังคับใช้ค่าเตือนด้วยระยะเวลาที่เหมาะสม การออกค่าปรับทางปกครองจำนวนไม่เกิน 15,000 ยูโร สำหรับนิติบุคคลและหากได้รับแจ้งคำสั่งห้ามเนื่องจากการฝ่าฝืนที่มีโทษปรับทางแพ่ง ให้สั่งปรับโทษรายวันให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามไม่เกิน 0.1% ของมูลค่าการซื้อขายทั่วโลก (รวมสูงสุด 1%)

ประเทศอิตาลี : สำหรับการไม่ปฏิบัติตามระเบียบ P2B แม้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องจะยังไม่ได้รับการรับรองเอาไว้ แต่ร่างกฎหมายสหภาพยุโรปของประเทศอิตาลีปี 2019-2020 ระบุว่าในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ P2B จะมีการลงโทษแบบเดียวกันกับที่กฎหมาย P2B กำหนดไว้สำหรับการละเมิด

ประเทศโปแลนด์ : ในกรณีที่มีการละเมิด ผู้ประกอบธุรกิจอาจขอค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งของโปแลนด์และกฎหมายในท้องถิ่นอื่น ๆ

3. ผลการบังคับใช้กฎหมายตามร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (DSA) และร่างกฎหมายตลาดดิจิทัล (DMA)

กรณีเกี่ยวกับการเสนอร่างกฎหมายดิจิทัลใหม่ 2 ฉบับของสหภาพยุโรป ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการผูกขาดบริการออนไลน์ โดยร่างกฎหมายใหม่เป็นการปฏิรูปกฎระเบียบควบคุมธุรกิจออนไลน์ของสหภาพยุโรปภายในรอบ 20 ปี เนื่องจาก กฎหมาย E-Commerce ฉบับปัจจุบันเริ่มใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 (Directive 2000/31/EC on E-commerce) ซึ่งมีความล้าหลังและตามการเปลี่ยนแปลงของโลกออนไลน์ในปัจจุบันไม่ทัน โดยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาที่มีธุรกิจออนไลน์รูปแบบใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา รวมถึงบริการบนดิจิทัลแพลตฟอร์มที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น สหภาพยุโรปจึงต้องมีการออกกฎระเบียบดิจิทัลใหม่ที่สามารถควบคุมการให้บริการและตลาดดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการที่ร่างกฎหมายดังกล่าวทั้ง 2 ฉบับยังไม่มีการบังคับใช้ในปัจจุบัน จึงส่งผลทำให้ไม่มีกรณีการบังคับใช้ภายในสหภาพยุโรปเกิดขึ้น

เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2565 ที่ผ่านมา คณะกรรมาธิการของสหภาพยุโรปและสภายุโรปเห็นชอบร่างกฎหมายบริการดิจิทัล (Digital Services Act: DSA) ที่มีบทบาทในการควบคุมให้แพลตฟอร์มออนไลน์ให้มีความปลอดภัยสำหรับผู้ให้บริการและกำหนดให้ผู้ให้บริการมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อผู้ให้บริการมากยิ่งขึ้น อีกทั้งกำหนดว่าผู้ให้บริการต้องมีเครื่องมือในการตรวจสอบและลบข้อมูลที่ไม่เหมาะสม ข้อมูลที่มีการบิดเบือนความจริง และเพิ่มความโปร่งใสในการทำงานของแพลตฟอร์ม ซึ่งสหภาพยุโรปนั้นคาดการณ์ว่าร่างกฎหมายฉบับนี้จะสมบูรณ์และมีผลบังคับใช้อย่างรวดเร็วที่สุดในวันที่ 1 มกราคม 2567 หรือ 15 เดือนภายหลังการประกาศกฎหมาย (กรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ. 2565)

นอกจากนี้ กรณีของกฎหมายตลาดดิจิทัล (DMA) ที่มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาคงการร้องเรียนอย่างมากในเรื่องของการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมของผู้ให้บริการทางออนไลน์ เมื่อกฎหมายฉบับนี้มีการบังคับใช้สหภาพยุโรปคาดว่าจะทำให้ป้องกันการผูกขาดบริการออนไลน์และส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรมจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกฎหมายนี้มีลักษณะในการควบคุมและกำหนดภาระหน้าที่ให้แก่บริษัทที่เป็นผู้คุมประตูระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการจำนวนมาก (Gatekeeper) เช่น การกำหนดห้ามนำข้อมูลการใช้บริการของผู้ใช้แพลตฟอร์มของ Gatekeeper ไปใช้ประโยชน์

เพื่อแข่งขันกับบริษัทคู่แข่ง หรือห้ามปิดกั้นผู้ใช้บริการจากการเข้าถึงการบริการต่าง ๆ ที่อยู่นอกแพลตฟอร์มของ Gatekeeper อย่างไรก็ตามปัจจุบันร่างกฎหมายนี้อยู่ในขั้นตอนการตรวจสอบโดยนักกฎหมายและนักภาษาศาสตร์อยู่ และเมื่อตรวจสอบเสร็จสิ้นจะต้องได้รับการอนุมัติจากทั้งรัฐสภาและสภาของสหภาพยุโรปเสียก่อน ซึ่งเมื่อกระบวนการเสร็จสิ้นสหภาพยุโรปคาดว่ากฎหมายจะมีผลบังคับใช้ในอีก 6 เดือนต่อมา (Europarl. 2020)

สรุป

จากการศึกษา ระบบแพลตฟอร์มดิจิทัลถือเป็นกลไกสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้คนในสังคมทั้งในแง่ทางเศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม อาทิ การคมนาคมขนส่ง การติดต่อเพื่อสำรองที่พัก และระบบปฏิบัติการต่าง ๆ เป็นต้น แพลตฟอร์มดิจิทัลจึงกลายเป็นโมเดลธุรกิจและกลยุทธ์ที่น่าดึงดูด และเป็นกลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มดีสำหรับภาคส่วนต่าง ๆ ธุรกิจแพลตฟอร์มมีลักษณะที่โดดเด่น อาทิ การเปลี่ยนจากการควบคุมทรัพยากร เป็นการจัดการทรัพยากรให้เหมาะสม หรือการเปลี่ยนจากการเพิ่มประสิทธิภาพภายในองค์กร เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคภายนอก ตลอดจนการเปลี่ยนจากการมุ่งเน้นคุณค่าที่ลูกค้า เป็นมุ่งเน้นที่คุณค่าของระบบและปัจจัยแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานผ่านระบบปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องกับแบบการค่าของโลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยปัจจัยสำคัญที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค่าโลกคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง

อย่างไรก็ตาม แม้สถานการณ์ของการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มจะเป็นที่ได้รับความนิยมสำหรับการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก แต่ปัจจัยสำคัญ คือ การดำเนินการอย่างไรในระบบนิเวศน์ทางดิจิทัลที่มีโครงข่ายขนาดใหญ่เป็นการดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนลดช่องว่างความไม่เป็นธรรมในระบบแพลตฟอร์มทั้งระหว่างผู้ประกอบการในระบบเดียวกัน หรือต่อลูกค้าซึ่งเป็นผู้บริโภค (พลุ เดชะรินทร์. 2559)

ปัจจุบันประเทศไทยมีกลไกการดำเนินการเพื่อกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์ม โดยเริ่มแรกใช้ระบบขึ้นทะเบียนของแพลตฟอร์มและใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเข้ามากำกับดูแลในขั้นต้น เพราะปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ใช้บริการจำนวนมากที่ประสบปัญหาจากการใช้งานแพลตฟอร์ม ดิจิทัลในประเด็นกฎหมายไม่ว่าจะเป็นสินค้าไม่ตรงต่อความเป็นจริงตามที่ผู้บริโภคได้มุ่งหมาย โดนหลอกให้โอนเงินแต่ผู้ขายไม่ทำการส่งสินค้า การใช้อัลกอริทึมในการบิดเบือนข้อมูลหรือโฆษณา การโฆษณาสินค้าหรือบริการที่ผิดกฎหมาย แม้ประเทศไทยในปัจจุบันจะมีพระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 ที่รองรับธุรกรรมในการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ที่เป็นหนึ่งในการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล แต่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวยังไม่สามารถครอบคลุมการดำเนินงานของตัวกลางในการทำธุรกรรมทางดิจิทัล (Service Provider) ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อการดำเนินธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลในหลายรูปแบบ ด้วยเหตุนี้หากมีการซื้อขายกันในลักษณะดังกล่าว จึงต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่าง ๆ ที่ควบคุมการซื้อขายสินค้า เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายคุ้มครองการขายออนไลน์และสิทธิการคุ้มครองผู้บริโภคในการซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง และหลักการประกอบธุรกิจออนไลน์ เป็นต้น (ยุวจุฑา แก้วประทีป. 2564).

จากการศึกษากฎหมายของสหภาพยุโรปที่มีการพัฒนาเพื่อรองรับการประกอบธุรกิจในรูปแบบดิจิทัลแพลตฟอร์มซึ่งปรากฏในรูปแบบของ EU E-Commerce Directive 2000/31/EC และ EU Regulation on Platform-to business relation หรือ P2B Regulation และรวมถึงการพัฒนากฎหมายที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะในการกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์ม Digital Service Act และ Digital Market Act พบว่ากฎหมายของสหภาพยุโรปในปัจจุบันมีความก้าวหน้าไปมากและเป็นกฎหมายที่น่าจะสามารถนำมาพิจารณาต่อยอดประกอบกับกฎหมายของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้กฎหมายของสหภาพยุโรปยังอยู่ในระหว่างการวางโครงสร้างในเรื่อง Digital Market Act ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมกับ Digital Service Act ในอีกมุมหนึ่งของการกำกับดูแลตลาดดิจิทัลด้วย โดยวางหลักการกำกับดูแลในรูปแบบลักษณะของกฎหมายดังกล่าวเป็นการกำกับดูแลแบบบังคับหรือที่เรียกว่ามาตรการกำกับดูแลภายหลังไม่ได้ใช้ระบบการจดทะเบียนหรือระบบอนุญาตแต่อย่างใด แต่มีลักษณะเป็นข้อกำหนดผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เข้าลักษณะเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้แล้วต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมายมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการพิจารณาเพื่อสร้างกลไกในการกำกับดูแลระบบดิจิทัลจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นของกฎหมาย Digital Service Act และ Digital Market Act จะไม่ใช่เพียงแค่การสร้างกลไกในการกำกับดูแลธุรกิจแพลตฟอร์มเท่านั้น แต่ยังรวมถึงแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำธุรกรรมผ่านระบบดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ จากการที่ได้ศึกษามา แม้ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องและอาจจะนำมาปรับใช้กับการกระทำในระบบดิจิทัลได้อยู่ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า การกำกับดูแลธุรกิจหรือกิจกรรมในระบบดิจิทัลเป็นเรื่องเฉพาะที่จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาของกฎหมายที่อาจมีความขัดกันในบางบริบทจำเป็นต้องมีการศึกษาโดยประเมินและตรวจสอบความจำเป็นประกอบพระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 ด้วยอีกประการหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

การควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล กรณีศึกษากฎหมายสหภาพยุโรป เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าในหนังสือเรื่องการควบคุมธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพระปกเกล้า และขอขอบพระคุณคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้สนับสนุนการดำเนินงานหนังสือฉบับนี้ประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กรกริณีย์ ชิวตระกูลพงษ์ ธนะพงษ์ โพธิ์ปิติ ภาณุทัต สัชนะไชย ญัฐ บัณฑิตวัฒนาวงศ์ และอาภากร นพรตยาภรณ์. (2565). การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้าในโลกและผลกระทบต่อรูปแบบการค้าการส่งออกและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.pier.or.th/wpcontent/uploads/2015/10/aBRIDGEd_2015_006.

- กรณ์ อรรถเนติ. (2563). มาตรการทางปกครองในการกำกับดูแล Digital Platform: ศึกษากฎหมายของสหภาพยุโรป. *วารสารกฎหมายปกครอง*. 34(1): 69-105.
- กรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ. (2565). **EU เตรียมเริ่มใช้กฎหมายการให้บริการดิจิทัล (DSA) ควบคุมอินเทอร์เน็ตให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <https://europetouch.mfa.go.th/th/content/eu-dsa?page=5d6ac39e15e39c3f300018e0&menu=5d6ac39e15e39c3f300018e1>.
- ดาราพร ธีระวัฒน์. (2559). **สัญญาผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรรณวดี เลิศลุมพลีพันธุ์. (2563). แพลตฟอร์ม: เปลี่ยนกลยุทธ์ธุรกิจ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*. 14(1): 150-157.
- พลุ เดชะรินทร์. (2559). **กลยุทธ์ Platform**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/639621>.
- ยุวจุฑา แก้วประทีป. (2564). **จำเป็นแค่ไหนที่ต้องควบคุมการให้บริการ แพลตฟอร์มดิจิทัล**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <https://api.dtn.go.th/files/v3/623d8a41ef4140cc6a564892/>.
- รัฐสภา จุริมาศ. (2564). **รายงานวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบของตัวกลางทางอินเทอร์เน็ตของกฎหมายประเทศไทยและต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรลักษณ์ หิมะกลัด (2560). **เอกสารประกอบการสอน วิชา การเงินการธนาคาร**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Asadullah, Ahmad; Faik, Isam; & Kankanhalli, Atreyi. (2018). **Digital Platforms: A Review and Future Directions**. Twenty-Second Pacific Asia Conference on Information Systems: Literature Review on Digital Platform. (p.278). Yokohama, Japan.
- Boudreau, K. (2010). Open Platform Strategies and Innovation: Granting Access vs. Devolving Control. *Management Science*. 56(10): 1849–1872.
- Dacbeachcroft. (2020). **The Platform to Business Regulation (the “P2B Regulation”) – why worry?**. Retrieved on May 1, 2022, from <https://www.dacbeachcroft.com/en/gb/Articles/2020/august/theplatform-to-business-regulation-the-p2b-regulation-why-worry/>.
- Debandt. (2019). **The EU Platform-to-Business Regulation now applies**. Retrieved on May 1, 2022, from <https://www.debandt.eu/en/node/396>.
- Europarl. (2020). **Deal on Digital Markets Act: EU rules to ensure fair competition and more choice for users**. Retrieved on May 1, 2022, from <https://www.europarl.europa.eu/news/en/pressroom/20220315IPR25504/deal-on-digital-markets-act-ensuring-fair-competition-and-more-choice-for-users>.
- Lovells, Hogan. (n.d.). **Main Features and Sanctioning Regime of The P2B Regulation for Online Intermediation and Business Users**. Retrieved on May 1, 2022, from https://www.engage.hoganlovells.com/knowledgeservices/news/main-features-and-sanctioning-regime-of-the-p2b-regulation-for-online-intermediation-and-business-users_1.

Judgment of the Court. (2020). **Constantin Film Verleih GmbH- YouTube LLC, Google Inc., (Fifth Chamber). In Case C-264/19**. Retrieved on May 1, 2022, from <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=5EC0AC32EDFBBF58C8CDE48CFBC9AE37?text=&docid=228366&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5723938>.

_____. (2019). **Eva Glawischnig-Piesczek-Facebook Ireland Limited. (Third Chamber), In Case C-18/18**. Retrieved on May 1, 2022, from <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218621&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=9841998>.

Tiwana, A.; Konsynski, B.; & Bush, A. A. (2010). Platform Evolution: Coevolution of Platform Architecture, Governance, and Environmental Dynamics. **Information Systems Research**. 21(4): 675–687.

กฎหมาย

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565

Digital Service Act

Digital Market Act

EU E-Commerce Directive 2000/31/EC. REGULATION (EU) 2019/1150 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 20 June 2019 on Promoting Fairness and Transparency for Business Users of Online Intermediation Services.